

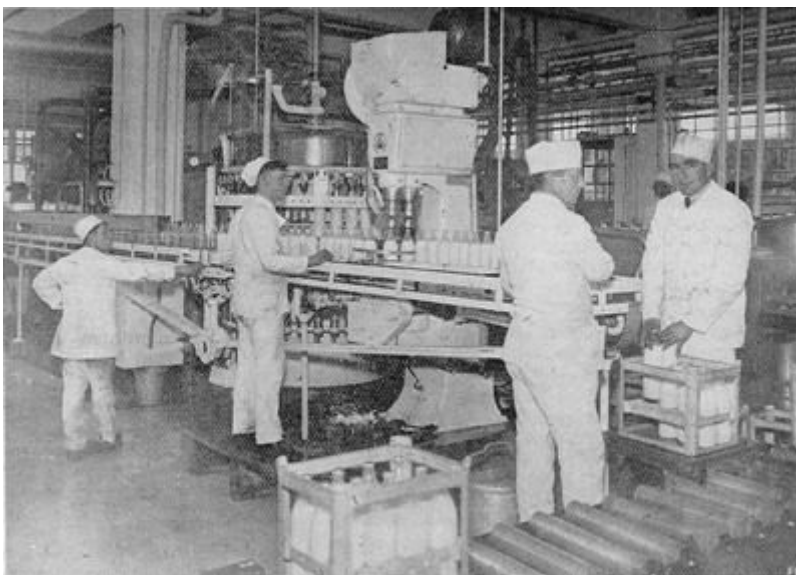
Het nieuwe bedrijf der C.A.M.I.Z. te Arnhem

Zooals reeds in het O.O. is aangekondigd zal het nieuwe bedrijf der Coöp. Arnhemsche Melkinrichting en Zuivelfabriek op den 13en April -a.s.- officieel geopend worden door den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw.¹

Daar wij dit als een onfeilbaar teken mochten aannemen dat de zaak thans zeker zover zou zijn, dat wij enige goede foto's zouden kunnen nemen, hebben wij ons voornemen, een bezoek aan deze nieuwe inrichting te brengen, ten uitvoer gebracht en vonden wij bij die gelegenheid de Directeur, de heer J.C. Penning, bereid onze weetgierigheid te bevredigen.

Om begrijpelijke redenen mogen wij verschillende dingen, die wij vernamen, niet vóór den dag der opening publiceren en zodoende volgen hier slechts enkele grepen uit het onderhoud.

Het was ons bekend dat de nieuwe fabriek, welke tegenover het oude bedrijf aan de Westervoortsche dijk gezet is, in gedeelten gebouwd is en wij waren dan ook benieuwd eens te horen hoe dit systeem bevalen was.

„Het zou zeer zeker mogelijk geweest zijn", zo deelde de heer Penning ons mee, „om evenals dat bij andere coöperatieve melkinrichtingen gebeurd is in eens een geheel nieuw gebouw te laten zetten met inbegrip van de daarbij behorende inventaris; dit zou slechts een kwestie van financieren geweest zijn. Het geld hadden wij op de een of andere wijze kunnen lenen, zoals dat gewoonlijk geschiedt.

Hier in Arnhem moesten wij echter paraat blijven, omdat wij toen nog niet, zoals thans het geval is, de toestand hier beheersten en onder zulke omstandigheden zou een melkoorlog ons gemakkelijk fataal hebben kunnen worden. Onze boeren wilden daarom liever een kwart cent minder voor de melk ontvangen dan zich een schuldenlast op de hals halen. Met dit extra ingehouden melkgeld is het mogelijk geweest de gehele nieuwe fabriek te bouwen en zelfs is de financiële situatie op het ogenblik zó dat de zaak na deze uitbreiding voor minder op de balans staat dan voordien.

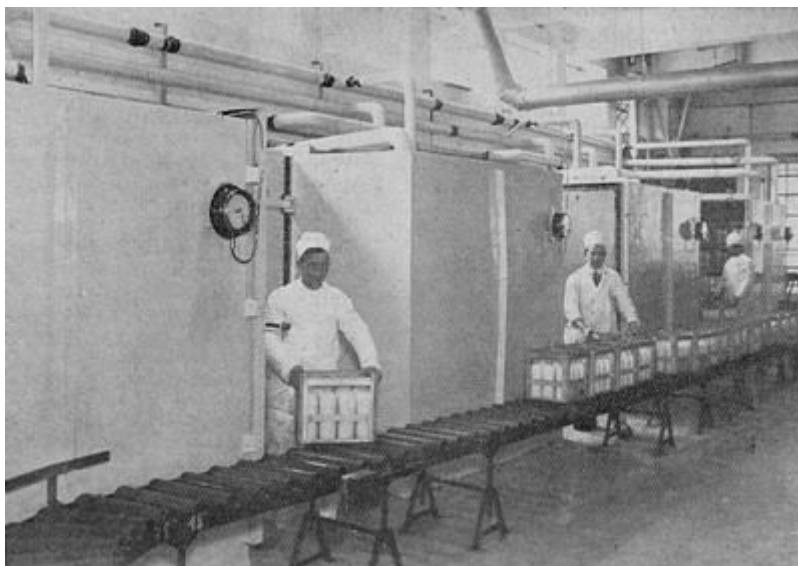
Met dezen bouw in gedeelten hebben wij dus dit voordeel gehad, dat wij door alles uit de exploitatie te betalen geen risico's hebben gelopen.

„Was dit reeds een groot voordeel van het door ons vastgestelde „vijfjarenplan", daarnaast hebben wij ook nog geprofiteerd van omstandigheden, die niet te voorzien waren.

¹ Spelling in de verdere tekst aangepast.

In de laatste jaren is de techniek zowel op het gebied der zuivelbereiding als op dat van het melkinrichtingsbedrijf met reuzenschreden vooruitgegaan; denk maar eens aan de toepassing van tanks voor het bewaren van melk en voor het aanzuren van de room, de verbeteringen in de toestellen voor het pasteuriseren en koelen, de invoering van automatische flesschen-reinigings-, vul- en sluitmachines; enz. Dergelijke nieuwigheden hebben wij, nadat de praktijk er gunstig over geoordeeld had, successievelijk nog in toepassing kunnen brengen, terwijl dit niet altijd mogelijk zou zijn geweest, indien wij in eens hadden moeten afbouwen."

„Maar gevoelde U niets voor de étage-bouw, het „gravitysysteem" zoals de Ameri-kanen zo gaarne in praktijk brengen", merkten wij op. „Eerlijk gezegd geloof ik dat dat systeem alleen iets is voor Amerika", was het antwoord. „Daar kijkt men vooral naar de „cream-line" en vermijdt men angstvallig alle pom-pen, ten-einde deze roomaf-

scheiding niet te belemmeren. Hier let men bij de flesschenmelk daarop gelukkig niet. Men kan trouwens ook te bevreesd zijn voor het pompen der melk. De toepassing van platenpasteurs maakt een zeer compacte bouw mogelijk en houdt de pijpleidingen zoo kort als bij étagebouw niet te bereiken is. Bij ons grenzen melk- en karnemelkbewaarplaats en roomzuurlokaal alle aan het centrifugelokaal. De centrifugist kan hier dus tijdens het werk zonder trapklimmen toezicht houden. Deze lokalen liggen alle op de 1e verdieping en wij kunnen dus verder van de zwaartekracht gebruik maken om de melk, karnemelk en room daar te krijgen, waar wij ze willen hebben."

„Gelijkvloers bevinden zich de z.g. melkhal met meetbrug en wagenruimte, het karnlokaal, het lokaal voor de bereiding van flessenmelk, de beide laatste door een glazen wand van de melkontvangst gescheiden. Tussen deze lokalen bevindt zich, zoals U gezien zult hebben, een glazen tussenwand, welke wanneer verdere uitbreiding noodzakelijk mocht worden, gemakkelijk is weg te nemen".

In het flessenlokaal staat een automatische reinigings-, vul- en sluitmachine met een capaciteit van 7000 flessen per uur. Deze machine, aldus de heer Penning, heeft van de eersten dag af goed gewerkt en onze flesschenbreuk direct met $\pm 50\%$ doen verminderen. Daarbij komt als verder voordeel, dat wij 3 man vast personeel hiermee hebben kunnen uitsparen, terwijl voor het grote quantum flessen, dat iedere dag schoon gemaakt en weer klaargemaakt moet worden en waarbij de venters 's middags helpen, thans 8 man minder benodigd zijn.

Inmiddels hadden wij het kroonkurkdopje, waarmee het ons gepresenteerde flesje melk gesloten geweest was eens nader bekeken en gaven onze verwondering te kennen, dat hier de kleine kroonkurk van 16 mm. was gekozen, terwijl men met het oog op een be-

tere reiniging algemeen een streven kan waarnemen naar een fles met een wijdere opening dan de vroegere beugelsluiting.

„Maar is dat niet groten-deels theorie", werd hier-tegen ingebracht. „Wan-neer toch, zoals bij onze reiniger het geval is, de flessen praktisch steriel door de machine worden afgeleverd, en het vullen en leeg schenken der flessen geen moei-lijkheden oplevert, dan doet de opening er feite-lijk heel weinig toe. Maar wat wel degelijk weegt is, dat de grote kroonkurksluiting meer dan het drievoudige kost van de door ons gebruikte."

„Wat wij niet in onze hand hadden en dus afgewacht moest worden, was de houding van het publiek tegenover de nieuwe sluiting, omdat die n.l. met een instrumentje ver-wijderd moet worden. Dit is ons echter reusachtig meegevallen. In het geheel twee klachten. Praktisch blijkt het bezwaar van een aparte flessenopener en van het zoekra-ken daarvan dus heel wat mee te vallen. In iedere huishouding bewaart men immers ook al een kurketrekker !"

„Ook het bezwaar dat de fles, nadat zij aange-broken is, niet meer, zoals bij de beugelslui-ting, weer gemakkelijk gesloten kan worden, bestaat in werkelijkheid niet. Door de veer-krachtig-heid van den geplooiden rand kan de sluiting er weer gemak-kelijk opgedrukt wor-den en sluit zij nog zó goed af, dat de fles zelfs liggende bewaard kan worden. Gelukkig kan men aan de enig-

zins verbogen sluiting steeds duidelijk zien, dat zij reeds eerder gebruikt is geweest."

De toegepaste sluiting staat in nauw verband met de wijze van pasteuriseren der flessen-melk en zo was het dan ook niet te verwonderen dat het onderwerp van het gesprek op het pasteuriseren in of buiten de fles kwam. Aan de C.A.M.I.Z. heeft men het beproefde systeem van in de fles pasteuriseren behouden, dat hier met behulp van stoomkast-pas-teurs wordt uitgevoerd. Hoewel bij deze werkwijze de inrichting van een laboratorium waar ook bacteriologisch werk verricht wordt niet strikt noodzakelijk is, heeft men aan

dit onderdeel hier toch alle aandacht besteed. Voor een goede melkvoorziening kan controle op de kwaliteit der aangevoerde melk, op het bedrijf en op de afgeleverde producten niet gemist worden en dat deze controle hier volledig uitgeoefend wordt, daarvan hebben wij ons kunnen overtuigen.

Wij hadden vóór ons bezoek reeds de wens te kennen gegeven gaarne eens wat te willen zien van de maatregelen, welke buiten de fabriek worden genomen om de kwaliteit van de melk op te voeren en de heer Penning had daarom het nodige geregeld, voor het verkrijgen van een goed inzicht in de wijze, waarop deze „buitendienst" is georganiseerd.

Tot dit doeleinde werd onder leiding van den heer Peters, stalinspecteur der vereniging een naburige boerderij bezocht, waar met medewerking van de bacteriologe van de C. A. M. I. Z een gewone stalcontrole werd uitgevoerd en het onderzoek der koeien op uiergebreken met behulp van de rosolzuurproef werd gedemonstreerd. Geregeld worden, zo werd ons medegedeeld, de ruim duizend melkleveranciers op deze wijze bezocht en met raad en daad bijgestaan.

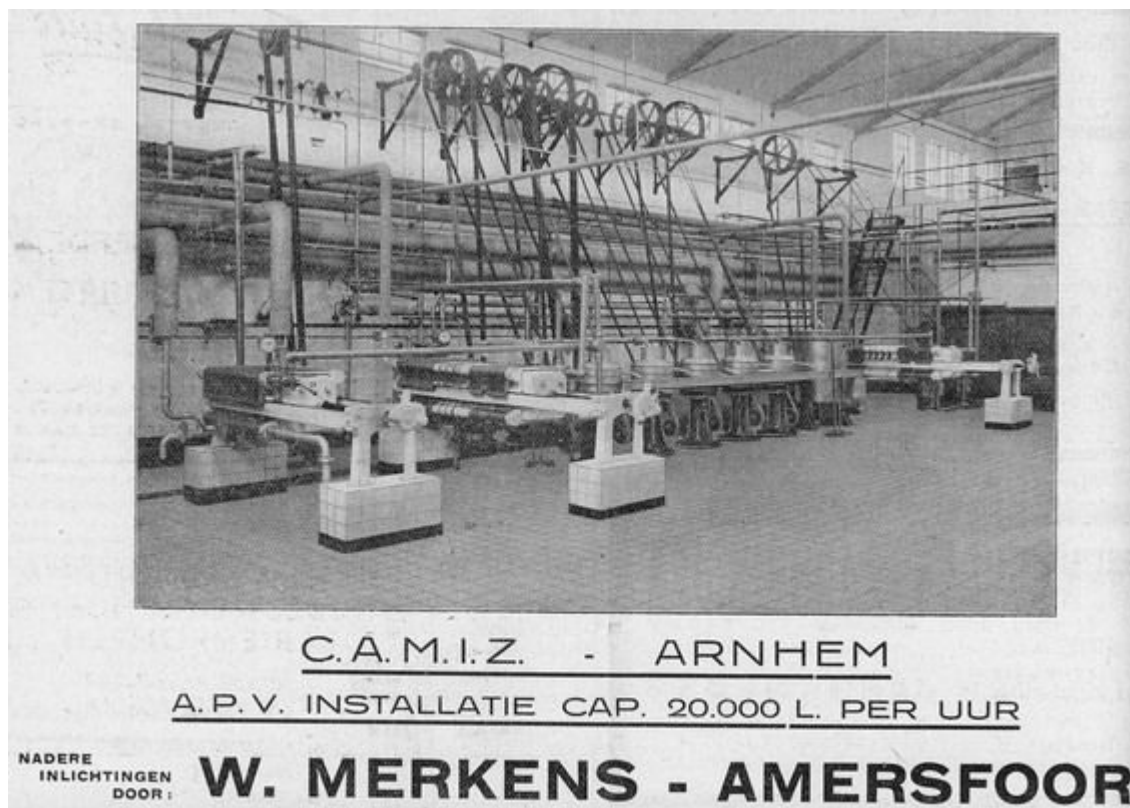
De nodige stimulans om de gevraagde medewerking van de boeren te verkrijgen is hierbij eveneens aanwezig, aangezien een betaling naar kwaliteit met een premie- en kortingstelsel is ingevoerd. Deze premie en korting (van 0.1 cent per liter) zijn gebaseerd op een zevental proeven (gisting, reductase, sediment, vuilheid, streptokokken, vetvrije drogestof gehalte, en busseninspectie) welke iedere maand worden uitgevoerd. Met de bestrijding der tuberculose is men nog niet daadwerkelijk begonnen; men is echter reeds een paar jaar bezig hiervoor een fonds te vormen, waardoor men in staat zal zijn in 1932 hiermede een aanvang te maken.

Met betrekking tot de laboratoriumcontrole die in de fabriek en op de afgeleverde producten plaats vindt, toonde de directeur ons daarna nog de boekhouding, welke hiervoor wordt bijgehouden en vertelde hij ons met een voorbeeld van de steun, welke de Pegal-lac-proef kan geven bij de controle op de reiniging van pijpleidingen, toestellen, enz.

Hoewel er bij ons onderhoud nog verschillende andere zaken ter sprake zijn gekomen, willen wij het hierbij laten. Op de dag der officiële opening, welke samenvalt met het tienjarig bestaan der vereniging, zal men zeker een en ander vernemen over de moeilijkheden, die in den beginne te overwinnen waren. Daarnaast zal men kunnen horen van de plannen welke ten opzichte van de melkvoorziening in Arnhem bestaan, doch waarover, zoals reeds gezegd, wij hier nog geen mededelingen mogen doen. Na hetgeen wij gehoord en gezien hebben is ons oordeel, dat de C. A. M. I. Z. goed ingericht is voor de taak die zij heeft te vervullen. Eveneens hebben wij een gunstige indruk over gehouden

van hetgeen door haar buiten de fabriek gedaan wordt om de bevolking van werkelijk goede melk te voorzien.

Kr.

Aanvulling

Bron: OO nr. 15 1931

Opening van het nieuwe bedrijf en viering van het 10-jarig bestaan der C.A. M. I. Z. te Arnhem.

Op Maandag 13 dezer vond de feestelijke opening plaats van het nieuwe bedrijf der Co-öperatieve Arnhemsche Melkinrichting en Zuivelfabriek (C.A.M.I.Z.) en werd tegelijk het 10-jarig bestaan der vereniging gevierd.

In de grote ventershal der inrichting verenigden zich om half twaalf een groot aantal genodigden, o.w. de Minister van Binnenlandse Zaken en Landbouw, de Commissaris der Koningin in Gelderland, Wethouders en Secretaris der Gemeente Arnhem, de Inspecteur der Volksgezondheid, de Directeur van de keuringsdienst van Waren vertegenwoordigers van inrichtingen van onderwijs op zuivelgebied, van zuivel- en landbouworganisaties, zusterverenigingen, enz.

Nadat de Voorzitter der vereniging, de heer G. van Zadelhoff, de aanwezigen had welkom geheten en een historisch overzicht had gegeven van hetgeen aan de oprichting der vereniging vooraf ging, gaf de directeur, de heer J.C. Penning, een uitvoerig overzicht

van hetgeen gedurende het bestaan der vereniging op organisatorisch en economisch gebied haar deel was geweest.

Z.E. de Minister van Binnenlandse Zaken en Landbouw hield daarna een korte openingsrede, gevolgd door een rede van een der Wethouders der gemeente Arnhem, waarna het in volle werking zijnde melkinrichtingbedrijf werd bezichtigd. Daarna hadden de leden met hun vrouwen de gelegenheid de inrichting te bezoeken, terwijl voor deze des avonds een bijeenkomst georganiseerd werd.

Op de gehouden redevoeringen komen wij in een volgend nummer terug, daar vooral in die van den directeur enige feiten vermeld zijn, die in verband met het voortschrijdend coöperatief melkinrichtingwezen in ons land van belang zijn gememoreerd te worden.

Aanvulling

Bron: OO nr. 16 1931

Bij de opening der nieuwe gebouwen van de C.A. M. I. Z. te Arnhem.

Ter gelegenheid van de opening der nieuwe gebouwen van de Coöperatieve Arnhemse Melkinrichting en Zuivelfabriek „C. A. M. I. Z.” te Arnhem heeft de Minister van Binnenlandse Zaken en Landbouw er o.m. op gewezen, dat het hem getroffen had, dat ook in de kringen, die de mogelijkheden en de moeilijkheden van de praktijk uit ervaring kennen, het besef levendig is, dat in benarde dagen als de onze de overheid niet almachtig is, noch over tovermiddelen beschikt, die direct alle moeilijkheden kunnen wegtoveren.

Een gebeurtenis als deze, aldus Z.Exc., stemt tot bemoediging, als een uiting van een gezond en geslaagd particulier initiatief, dat in deze crisisdagen wel zeer opvalt. De agrarische crisis prikkelt tot kritisch onderzoek van de factoren, die de rentabiliteit van het bedrijf beïnvloeden en tot pogingen om deze invloed in gunstige richting te leiden. In de tegenwoordige omstandigheden is er een aantal factoren, welke daarbij sterk de aandacht trekt en dat is samen te vatten in de bedrijfsinkomsten. Het streven om door eigen kracht en door samenwerking door verbetering in bereiding en afzet der producten tot betere uitkomsten te komen, verdient te worden aangemoedigd. Spr. verklaarde met grote belangstelling de ontwikkeling van de melkvoorziening in deze gemeente te hebben gehoord en met genoegen te hebben geconstateerd, dat de organisatie haar kans voorbeeldig heeft benut en bij haar voorspoedige groei niet alleen de belangen der aangesloten veehouderijen heeft gediend, maar daarmede een open oog heeft gehad voor de algemene en groepsbelangen, waarmee zij in aanraking kwam.

Uit de rede van den directeur, den heer Penning, nemen wij het volgende over.

De oprichting der vereniging vond plaats in 1919, doch ze trad pas naar buiten uit op 1 April 1921, omdat zij een bepaling in haar statuten bevatte, dat geen fabriek gebouwd mocht worden, alvorens 800 koeien aangegeven waren.

In 1920 werd de Arbeiderscoöperatie de Vooruitgang overgenomen, waardoor men de beschikking over enige gebouwen kreeg. Direct werd f 100.000.- toegestaan om te verbouwen en nieuwe machines aan te schaffen.

Bij de inwerkingtreding stelde men zich ook in verbinding met de bestaande melkslijters. De boeren n.l. hadden geen bezwaar de slijters als verkopers en tussenpersonen

tussen hen en het publiek te laten, mits de verdere overbodige tussenhandel, als grossiers, verdween, omdat zij deze als een *gansch* overbodige, en dure schakel voelden.

Toen men echter aan het onderhandelen kwam, liep alles niet zo vlot van stapel als men verwacht had. De slijters hadden een marge van 4½ cent in hun hoofd, en de inmiddels benoemde directeur kende geen totaalmarge met inbegrip van melkrijder en fabriek van 7 cent - zoals later bleek, dat hier gebruikelijk was - om de melk van boer tot verbruiker te brengen. Ook was niet voldoende bekend, hoeveel de slijters zelf per man omzetten. Men sprak toen van 300 à 400 L., doch later bleek, dat zulks niet juist was, doch dat een slijter met een dergelijke verkoop 1 of 2 knechten er op nahield, zodat het toen begrijpelijk werd, waarom hier de marge zoveel hoger moest zijn dan - bij de Coöperatieve Melkinrichtingen te Enschede, Tilburg, Almelo, Leeuwarden en dergelijke, waar per bezorger 3 á 400 L. wordt omgezet.

Toen de slijters voor hun medewerking naar onze inzichten dus te veel vroegen, moest overlegd worden, hoe dan de verkoop ter hand zou worden genomen. Men ging toen naar de gedachte overhellen, eenvoudigweg slechts in verschillende delen van de stad melkwagens te laten lopen tegen een melkprijs, geheel overeenkomende met de industriemelkprijs. Op den duur zou dan de concurrent geen melk meer voor die prijzen kunnen kopen en zou men na enige jaren een toestand hebben als in Enschede; verkoop op grote wagens tegen een lage marge. Toen evenwel hierover met de veehouders werd gesproken en hun duidelijk werd gemaakt, dat zij dan de eerste twee jaren op zeer veel ondermelk op de boerderijen moesten rekenen, sloeg hun de angst om het hart.

Ondermelk n.l. kenden de meeste boeren hier niet anders, dan voor een groot deel met water vervalst en de resultaten bij de voeding waren dus voor hen nooit schitterend geweest. Het was dus geen wonder, dat deze consumptiemelkers anders tegenover dit vraagstuk stonden dan b.v. Achterhoeksche boeren, die de waarde van goede ondermelk door en door kenden.

Gelukkig kregen wij toen juist een brief van de heer Heer, directeur van de bestaande Arnhemsche Melkinrichting, die ons daarin de vraag stelde „welke melkprijzen wij in de toekomst in Arnhem dachten te stellen”.

Toen deze hoorde, welke prijzen en welk systeem hier zou komen, begreep hij, dat dan zijn tijd gekomen was en het gevolg daarvan was, dat wij de „goodwill” van de Arnhemsche Melkinrichting voor een niet al te hogen prijs konden overnemen. Door dus thans uitsluitend de clientèle over te nemen, kregen wij vasten voet bij de distributie zonder de oude gebouwen in het smalle Kerkstraatje te behoeven over te nemen en konden wij zonder prijzenstrijd ons jonge leven inzetten. De Oude Arnhemsche Melkinrichting ging daarmee na een 42-jarig bestaan aan de veehouders over.

De 9e Maart 1921 werden voor de eerste maal de melkritten aanbesteed. Tot die tijd waren de melkrijders tevens meest grossiers in melk en hadden de veehouders daardoor al heel weinig zeggenschap over de prijs en de wijze van rijden van hun melk. Prijzen voor het bezorgen van de melk van de boerderij naar de slijter van 1¼ en 1½ cent per Liter waren destijds gewoonte. Na de eerste aanbesteding kon die prijs verlaagd worden tot 0.8 cent per Liter, waardoor de eerste voordelen van een coöperatieve melkinrichting voor de veehouders duidelijk aan de dag traden. Op dit ogenblik wordt de melk al beneden 0.5 cent naar Arnhem vervoerd.

Het bleek inmiddels, dat de verbouwing der arbeiderscoöperatie niet op tijd gereed kon zijn en men kwam op het gelukkige idee de oude melkinrichting voor 3 maanden te huren.

De 1^e April 1921 kwam dientengevolge onze melk voor de eerste maal in de particuliere melkinrichting aan de Kerkstraat aan. Vooral dien ochtend bleek, hoe vele twijfelaars er nog onder de leden waren, doordat velen die morgen hun melk nog extra hadden thuis gehouden, om eerst nog eens te kunnen zien of buur en vriend wel meedeed. Tenslotte bleven slechts 5 leden weigerachtig hun melk te leveren, doordat de concurrenten hun hadden wijs gemaakt, dat de C. A. M. I. Z. heel spoedig zou blijken „Ga mis" te moeten heten. De feiten hebben evenwel schitterend het tegendeel doen blijken: werd n.l. 1 April 1921 amper 8000 L. melk aangevoerd, de afgelopen 1 Aprildag moesten meer dan 50.000 L. melk de bascules passeren.

Toch waren de eerste 3 maanden van ons bestaan zeer hachelijk. Contrôle bestond bij de particuliere fabriek zo goed als niet: een systematisch overzicht en verantwoording der producten was niet aanwezig.

Bovendien beantwoorden de gehuurde gebouwen en machines niet aan enige redelijke eisen, zodat het al heel spoedig bleek, dat dagelijks 1600 L. melk zonder sporen achter te laten verdwenen en verschillen van .50 kg boter per dag geen unicum waren.

Daarbij kwamen nog vele moeilijkheden bij de afzet. Tot dusver was men gewend het publiek met „woorden" alles toe te geven. Wilde men melk van speciale koeien of speciale stallen, netjes bracht men „gemengde melk in speciale flesschen" aan de klant.

Wilde Mevrouw 's ochtends om half acht verse melk voor haar hondje en om half tien weer verse melk voor haar zelf, dan werd haar gezegd, dat de melkboer de 2e maal versere melk bij zich had dan 's morgens vroeg. Met zulk een tactiek van verkoop moesten wij persé breken, doch het is ongelofelijk hoeveel klanten wij eerst nog moesten verliezen, doordat wij „de waarheid" wilden zeggen.

Ook was er al heel spoedig sprake van een staking van de venters. Toen deze echter zagen, dat met ons te praten viel én dat overigens zonodig tientalle boerenzoons gereed stonden zelf de melk met paard en wagen rond te brengen, ging ook deze moeilijkheid ten slotte aan ons voorbij.

In augustus / september 1921 beleefden wij nogmaals kritieke dagen. Door de overname der Oude Arnhemse melkinrichting en door de gebruikelijke tegenvallers bij bouw en installatie hadden wij veel meer geld nodig, dan eerst gedacht was. De bank wenste niet meer te suppleren, als ook de boeren zelf niet hun aandeel evenredig verhoogden, en deze waren door alle mogelijke concurrentiepraatjes, zelf benauwd geworden.

In de ledenvergadering op 5 September 1921 in het Landbouwhuis gehouden werd doel en streven nogmaals hartstochtelijk uiteengezet en de leden op hun verantwoordelijkheid in deze gewezen, met het gevolg dat het benodigde kapitaal glansrijk werd toegezegd en dientengevolge de financiële moeilijkheden werden opgeheven. Na deze dagen heeft onze vereniging zich voor geen geldelijke moeilijkheden meer geplaatst gezien en is de toestand thans zo, dat niet wij meer zakelijke waarborgen moeten bieden, doch de bank ons voor ons kapitaal gaarne waarborgen wil verstrekken.

Minister Ruys de Beerenbrouck klinkt met melk bij de opening der nieuwe gebouwen van de C. A. M. I. Z. te Arnhem.
Van l. naar r.: Minister Ruys, de heer Penning, wethouder Smeege.

Tot Januari 1922 werd de melk uitsluitend naar het aantal Liters betaald. Meer en meer echter was gebleken, dat dientengevolge de melk om Arnhem gemiddeld ver beneden de gemiddelde samenstelling der Nederlandse melk bleef. Waar zulks vooral onze overmelk schadelijk maakte, doordat daar veel te weinig boter uitkwam, werd besloten vanaf 1 Juli 1922 de melk voor de helft ook naar haar vetgehalte uit te betalen.

De resultaten daarvan werden al heel spoedig zichtbaar. Achtereenvolgens werden fok- en controleverenigingen opgericht te Westervoort, Huissen, Loo, Elden, Rijkerswoet, Valburg, Elst, Gendt, Angeren en Duiven en in de tijd van 5 jaren is de melk 0.4 % in vet vooruitgebracht. Wat concurrenten thans nog soms durven beweren, n.l. dat C.A.M.I.Z. melk mager is, kunnen wij door dergelijke feiten duidelijk als onjuist demonstreeren.

Evenals de vetgehaltes, ging ook het aantal leveranciers met het jaar omhoog en waar vanaf 1924 Duitsland niet meer op de markt is om melk te kopen, werd het kwantum overmelk van jaar tot jaar groter. Onze fabriek werd dientengevolge meer en meer een industriemelkfabriek en het gevolg daarvan werd een tegenstrijdige belangensfeer met de overige melkhandel.

De melkprijzen werden dientengevolge tot de zuivelwaarde verlaagd en onze vertegenwoordigers uit de melkprijzencommissie teruggenomen. Wij beleefden toen het eigenaardige geval, dat concurrenten tegen de boeren zegden, de Coöperatie vernielt de prijzen, en tegen het publiek beweerde men toch maar steeds, dat wij de melkprijzen op-hielden.

Het gevolg hiervan was, dat wij vrijwel gelijktijdig op de ,najaarsledenvergadering door de boeren over opzettelijk te lage melkprijzen ter verantwoording geroepen werden en

op 21 November 1924 door B. en W. van Arnhem wegens „te hoge melkprijzen". Vanaf die tijd hoorden wij dan ook steeds, dat bij een deel van B. en W. plannen voorzaten tot de oprichting van een gemeentelijke melkinrichting. Doordat de hoeveelheid melk ieder jaar omhoog ging, moest onze fabriek steeds worden uitgebreid, het gevolg daarvan was, dat telkens in de ledenvergaderingen van 1922, 1923, 1924 en 1925 voorstellen werden gedaan en werden aangenomen om onze gebouwen onder architectuur van de heer Feenstra te vergroten.

In 1924 werd besloten om aan de fabriek een kaasmakerij te verbinden. Vele leden n.l. wisten met het grote quantum ondermelk, dat terug ging, geen weg meer en gevoelden er meer voor met enig verlies deze melk tot kaas te laten verwerken. Het kaasmaken zelf is echter nooit ernstig toegenomen, omdat steeds bleek, dat voor de prijzen, die men voor de ondermelk bij kaasmaken ontving, onze goede ondermelk beter voor mesten en fokken op de boerderij kon worden gebruikt.

Gelijktijdig met het besluit tot kaasmaken over te gaan, werd er besloten hier in de omgeving melkerscursussen te gaan houden en dientengevolge de eerste melkleraar aange-steld.

In 1926 kocht de Onderlinge Slijtersvereniging de concurrerende melkinrichting „Mel-bo". Hiermede verkregen de slijters met hun eigen omzet mee een kleine $\frac{2}{3}$ van de melkverkoop, terwijl wij meer dan $\frac{2}{3}$ van de melkaanvoer bezaten. Een vooruitziend vakman kon toen weten, dat bestaansmogelijkheid van de „Melbo" er alleen dan was, zolang de coöperatie melkprijzen te Arnhem toeliet, die het mogelijk maakten van de elders melk te betrekken. Dat zulks niet in onze lijn lag, ze sprak van zelf. Het zou toch al te dwaas zijn, de Arnhemse melk te verwerken tegen de goedkopere boter en kaas prijzen en b.v. de Barneveldse melk voor duurdere prijzen hier te laten verkopen. Een prijzenstrijd brak dientengevolge los.

Na heel wat conferenties werd in Nov. 1926 een overeenkomst gesloten, dat de slijters zelf geen melk meer zouden kopen, doch deze tegen een vaste marge van $3\frac{1}{2}$ cent van de coöperatie zouden betrekken op voorwaarde, dat, indien door deze gegarandeerde marge de uitbetalingsprijs der melk aan de veehouders bij melkoorlog of melkschaarste beneden de industriemelkprijs zou komen, dit te kort van de marge af moest gaan en niet ten laste van den boerenmelkprijs mocht komen.

In December 1926 werd nog de **Nieuwe Arnhemsche Melkinrichting** overgenomen, terwijl vele losse slijters zich evenals de Onderlinge bij de C. A. M. I. Z. aansloten. Hiermee was dus een goede samenwerking tussen boeren en een zeer groot deel der slijters tot stand gebracht, die tot op de huidige dag door beide partijen naar waarde wordt geschat.

Het is inderdaad van zeer grote betekenis te achten - ook voor een goede melkvoorziening -, dat door deze overeenkomst tussen de producenten en het grootste deel der distribuanten voor 30 jaar een goede manier van samenwerking is tot stand gebracht.

Door deze overeenkomst is het toch mogelijk geworden, dat beide groepen zich rustig kunnen wijden aan de verbetering van hun taak tot voordeel van den consument.

Het sprak vanzelf, dat door deze samenwerking de gebouwen van de C. A. M. I. Z. andermaal te klein werden. Besloten werd nu tijdelijk gedeeltelijk de gebouwen van de M. E. L. B. O. voor 5 jaren te huren en werd in de ledenvergadering van 14 Januari 1927 het bestuursbesluit aangenomen, om in de nu volgende 5 jaren de C. A. M. I. Z. zodanig uit te breiden, dat deze in 1931 aan de algehele behoefte kon voldoen.

De 18 Juli 1930 werd besloten de coöperatieve boterfabriek te **Groessen**, die in moeilijkheden verkeerde, over te nemen en voor onze rekening als boterfabriek te laten doorwerken, terwijl tevens besloten werd de uitbetaling der melk aan de veehouders hier in het vervolg zodanig te doen geschieden, dat het consumptiemelkgedeelte bepaald wordt naar de hoeveelheid melk, die ieder in de maanden september-oktober-november-december en januari levert.

In dec. 1930 werd besloten bij de eerstvolgende verlaging van de melkprijs de marge tussen de inkoop en de verkoop der consumptiemelk nogmaals met $\frac{1}{2}$ cent te verlagen. Daarmee werd deze marge van boer tot consument van 7 cent per Liter bij de aanvang der coöperatie teruggebracht tot 4,5 cent per Liter op heden, waarbij boer en consument beide gebaat werden.

De Melkvoorziening te Arnhem.

Naar aanleiding van bij het Gemeentebestuur ingekomen klachten over een vermeend te hooggen melkprijs hier, ter stede, werd op het einde van het vorige jaar - 1929 - door Burgemeester en Wethouders een onderzoek ingesteld naar de factoren welke op dien prijs van invloed zijn. Daarbij bleek, allereerst, dat, wanneer men „ieder het zijne" wilde laten, niet gezegd kon worden, dat de melkprijs hier onredelijk, hoog was.

De stelsellooze wijze waarop de in Arnhem aangevoerde melk wordt gedistribueerd echter, moest - het kon wel niet anders - den prijs zeer ongunstig beïnvloeden. De heer H. Ruijter, Algem. Secretaris van den Aartsdiocesanen diocesanen Boeren- en Tuindersbond, die door het Gemeentebestuur was aangezocht om deskundige voorlichting terzake van de melkprijzen te geven, vestigde er o.m. de aandacht op, dat een betere organisatie van den aanvoer, de bewerking en distributie van melk niet alleen een gunstigen invloed op den prijs, maar ook - en vooral - op de kwaliteit van de consumptiemelk tengevolge zou kunnen hebben.

Die mededeeling gaf het Dagelijksch Bestuur der Gemeente aanleiding den heer Ruijter te verzoeken om zijn gedachten over deze zaak te laten gaan en zijn denkbeelden te dezer zake eens met verschillende groepen van bij de melkvoorziening betrokkenen te bespreken, teneinde na te gaan of de door hem gedachte verbeteringen, met medewerking van den melkhandel, konden worden tot stand gebracht. Als voorloopig resultaat daarvan, bood de heer Ruijter, niet lang daarna, aan Burgemeester en Wethouders een schema van reorganisatie van de voorziening met melk van onze stad aan dat -in hoofdzaken - op het volgende neerkwam.

Indien het Gemeentebestuur zou willen bevorderen, dat aan de C. A. M. I. Z. (de melkinrichting die thans reeds 90% van alle in Arnhem in consumptie komende melk aanvoert) het monopolie van aanvoer en bewerking werd verleend en aan deze coöperatie, in samenwerking met de bestaande Arnhemsche melkslijters de distributie van de melk kon worden overgelaten, dan zou alle melk voortaan, behoorlijk gepasteuriseerd en afgetapt in flesschen, kunnen worden geleverd voor ongeveer den prijs welke tegenwoordig voor z.g. „losse melk" wordt betaald. Dit beteekende dus, dat de tegenwoordige prijs voor melk in flesschen met ongeveer 4 à 5 cent per Liter zou worden verlaagd en dat geen andere dan goed gepasteuriseerde zindelijk bewerkte melk meer in consumptie zou komen, dat „inmeten" zou vervallen en koken overbodig zou worden.

Er zouden echter nog meer voordoen voor het publiek uit de regeling voortvloeien. Als tengevolge van de monopoliseering de boeren, die in Arnhem consumptiemelk willen verkoopgin, daarvoor slechts aan één adres terecht kunnen, dan zou de aangewezen inrichting, meer nog dan thans reeds door de C. A. M. I. Z. geschiedt, invloed ten goede kunnen uitoefenen op de wijze van melkwinning en op den gezondheidstoestand van het melkvee. De kwaliteit van het product zou daardoor geleidelijk, maar toch vrij vlug, omhoog kunnen worden gevoerd. De daarvoor noodige medewerking van de boeren zou kunnen worden verkregen door dezen geldelijk belang te geven bij het afleveren van prima melk, zonder dat men nochtans genoodzaakt zou zijn den melkprijs voor de boeren onnoodig op te voeren.

Wat de reorganisatie van de distributie betreft, deze was volgens het „schema" geregeld als volgt. De omzet van iederen, thans bij den Keuringsdienst van Waren als zoodanig bekenden slijter, zou worden „bevroren", d.w.z. dat in de toekomst aan iederen slijter zooveel melk zou worden afgegeven als hij gewoon was te verkoopen. Dat verkoopen zelf zou echter in twee opzichten radicaal veranderen. In de eerste plaats zou alleen „flesschenmelk" worden verkocht (behalve voor grootverbruikers) en in de tweede plaats zou een onderlinge ruiling van klanten plaats hebben, zoodanig dat iedere slijter, in plaats van de heele stad te doorkruisen, zijn klanten huis aan huis zou kunnen bedienen. Uiteraard zou - in verband daarmee - zijn vergoeding per verkochte Liter melk lager worden dan thans (zijn onkosten zouden natuurlijk ook dalen). De stad zou dus voor de voorziening met melk in wijken worden ingedeeld, ongeveer op de wijze als de Centrale, de Gasfabriek en de Waterleiding de stad thans in kringen of secties hebben ingedeeld.

Door de verlaging van „het bezorgloon" (om het zoo eens te noemen) zou bij handhaving van of een zeer kleine (nog schijnbare) verhooging van den melkprijs, zooveel geld „vrij" komen, dat daarmee kon worden betaald: goede voorlichting en hulp voor de melkveehouders, goede pasteurisatie en aftappen in flesschen van de melk en een goede wachtgeldregeling voor die melkbezorgers, die in het nieuwe systeem overcompletee zullen geraken.

In de regeling van vrijwel alle onderdeelen van deze zaak (melkproductie en -winning, bewerking, distributie en de arbeidsvoorwaarden van het personeel) zouden de Gemeenteraad en Burgemeester en Wethouders grooten invloed verkrijgen.

De „stadsprijs" van de melk zou in *geen geval* (tenzij in den overgangstijd voor de betaling der wachtgelden) meer dan 1 cent *hoger* zijn dan de gemiddelde prijs van de melk in Amsterdam, Rotterdam, den Haag, Utrecht. Voor die (eventueele !) meerdere cent zou iedereen dan krijgen melk van gezond vee, op wetenschappelijke wijze gewonnen, kiemvrij gemaakt door goede pasteurisatie en afgeleverd in flesschen (dus zindelijk en tot de volle maat).

Op de basis van dit schema nu zijn door Burgemeester en Wethouders met de verschillende belanghebbende groepen (als C. A. M. I. Z., „de Onderlinge" en de „vrije" Slijtersverenigingen) onderhandelingen gevoerd en zullen - naar wij vernemen - nog onderhandelingen plaats hebben met de organisaties van melkbezorgers.

Naar verluidt zijn de tot dusver gevoerde besprekingen zeer vlot verlopen.

Natuurlijk zal de regeling in detailpunten van deze zaak nog veel tijd en overleg vergen, maar de zaak is toch reeds zoover gevorderd, dat Burgemeester en Wethouders binnenkort van den Raad een principiële uitspraak zullen vragen.

(Persbericht).